

feniksie słów kilka

Sławomir Oleszek
Gdańsk, 2019

Mityczny, chiński feniks występuje w Azji Wschodniej pod nazwą Feng (鳳), choć właściwa nazwa to Fènghuáng (鳳凰). Jeszcze kilka wieków temu feniksy dzieliły się na te o cechach Yang jako męskie Feng (po kantońsku: Fung) oraz te o cechach Ying, jako żeńskie Huang. W wieku XXI na Zachód dotarło wiele informacji, wcześniej tak wyraźnie nie podnoszonych, a dotyczących przemian kulturowych jakie następowały w długiej historii Chin pod wpływem czynników zewnętrznych, od-

działających na aksjologiczno-normatywną sferę zwyczajów i wierzeń, ukształtowaną dzięki symbolice tkwiącej korzeniami w epokach dynastycznych. Nie pominięto to w żadnym stopniu feniksa, gdyż podział na jego męski i żeński rodzaj został zrównany tożsamościowo. Cechy osobnicze tego poniekąd klechdowego stworzenia skumulowano w jednorodnej postaci feniksa zsyntetyzowanego, o wspólnych dominantach męskich i żeńskich jako generalnie żeńskich, wypierając tym samym funkcjonujący w przekazach ustnych, pisanych, rzeźbie i malarstwie do XIII wieku fenotyp feniksa rozróżniający jego dwie niezależne formy Feng i Huang.

Powołany do życia Fènghuang o cechach żeńskich przetrwał do czasów współczesnych. Przemiana ta nastąpiła za panowania obcej, najeźdźczej mongolskiej dynastii Yuan (元朝), która bytowała za Wielkim Murem w latach 1279-1368. Pod presją zaprzestano tradycji ustawiania figurek, posążków i wyrobów z wizerunkami Feng'a i Huang naprzeciwko siebie jako nierozdzielnej pary. Odtąd postać Feng'a zastąpił smok chiński Long (龍), jako jego męski odpowiednik. Uosabia on cechy Yang wobec feniksa Fènghuang o cechach wyłącznie żeńskich Ying.

W Chinach sprzed 1912 roku smok był urzędowym synonimem cesarza, zaś feniks cesarzowej. Uwzględniając tryb życia cesarza oraz to, że nierzadko wyprawiał się poza stolicę, kierował państwem, zarządzał konfliktami, toczył wojny i dokonywał podbojów, cesarzowa pozostawała na dworze wraz ze swoją świtą.

Cechy feniksa właściwe cesarzowej stanowią o cnocie i łasce, która materializowała się, gdy cesarzowa pozostawała na dworze sama, co wymuszało jej zaangażowanie wobec spraw państwa i poddanych. Feniks to gwarant harmonii, dobrostanu, sprawiedliwego rozwoju i pokoju, a co za tym idzie ogólnej szczęśliwości ludzi. Kiedy w cesarstwie wzmagały się niepokoje, zamieszki, bunty, intrygi i kłótnie pałacowe, albo wojny, feniks skrywał się na ten czas, aż do opanowania sytuacji i zakończenia wszelkich sporów i waśni. Znany współcześnie Fènghuang, jako królujący ponad innymi ptakami posiada ich liczne przymioty, reprezentuje przy tym sześć ciał niebieskich, którymi są: niebo jako głowa, oczy jako słońce, plecy jako księżyc, skrzydła jako wiatr, nogi ze szponami jako ziemia i ogon jako planety.

W dziedzictwie kulturowym obrazowany jest posągowo, charyzmatycznie. Gdy musi walczyć demonstruje szpony i krótki haczykowaty dziób, rozpościera skrzydła, zastrasza przeciwnika i ostrzega przed gwałtownym i gniewnym działaniem. Jego podstawowe atrybuty to: głowa o licu złotego bażanta, dziób papugi, pierś kaczki mandarynki, długi pawi ogon, nogi żurawia i skrzydła jaskółki. Ciało ubarwione jest wielokolorowo i występują tu: biały, czarny, czerwony, żółty i zielony. Widuje się wizerunki feniksa z kulą ognia, świętymi księgami albo z gałązką w dziobie. Fènghuang ma pozytywne konotacje, wartościuje poświęcenie i oddanie słusznej sprawie. Feniks w zestawieniu ze smokiem symbolizują dopełniające się siły Yin i Yang, niczym Tao.

